

20 . Cornești | Comuna: Orțișoara | Județ: Timiș | Punct: Iarcuri-Seliște | Anul: 2016

Anul: 2016

Cod RAN: 158047.01

Perioade: Preistorie

Epoci: Preistorie, Epoca bronzului

Tipuri sit: descoperire izolată

Categorii sit: Domestic

Autori: Bernhard Heeb, Alexandru Szentmiklosi, Andrei Bălărie, Andrei Georgescu, Rüdiger Krause, Ruben Wehrheim, Andreea David, Raluca Maria Giorgi, Christine Harnischfeger

Instituții: Instituție Nedefinită, Muzeul Banatului, Timișoara, Instituție Nedefinită, Instituție Nedefinită, Goethe Universität Frankfurt am Main, Germany, Instituție Nedefinită, Instituție Nedefinită, Instituție Nedefinită, Instituție Nedefinită

Raport

Localitatea Cornești (com. Orțișoara, jud. Timiș) este cunoscută în literatura de specialitate datorită descoperirilor arheologice preistorice atestate în punctele Iarcuri, Cornet și Iugosloveni .(nota22) Cercetările recente au delimitat cele patru incinte ale celei mai mari fortificații de epoca bronzului din Europa (1765 ha). Aceste valuri de pământ, cunoscute de localnici sub numele de Iarcuri (nota 230 (mai recent, și sub numele de „Dâmburile turcești”), sunt dispuse concentric și protejează o locuire de lungă durată care, pe baza evidențelor arheologice, a fost atribuită culturii Cruceni-Belegiș.

Cercetarea arheologică de la Cornești-Iarcuri se desfășoară în cadrul a două proiecte independente. Astfel, proiectul finanțat de către Deutsches Forschungsgemeinschaft (DFG), demarat în anul 2013, are ca obiectiv cercetarea așezării Cruceni-Belegiș în timp ce proiectul LOEWE, demarat în anul 2016, are ca obiectiv cercetarea sistemului de construire a valurilor de pământ care au delimitat cele patru Incinte.

La fel ca și în campania precedentă (2015), cercetarea așezării Cruceni-Belegiș din campania 2016 s-a axat pe studierea elementelor de habitat din jumătatea sudică a Incintei a II-a, situată pe terasa sudică a văii Pârâului Lac/Pistrui (Pl. I/1). Această zonă este cunoscută de localnici cu toponimul de „Seliște”. În paralel cu săpăturile arheologice, în cadrul campaniei din anul 2016 au continuat cercetările de suprafață și prospecțiunile geomagnetice, urmând metodologia folosită și până acum.

Amplasarea secțiunii a fost determinată de rezultatele cercetărilor obținute în urma evaluărilor sistematice de teren care au dublat prospecțiunile magnetometrice din anii precedenți. Obiectivul campaniei arheologice din 2016 a urmărit surprinderea a două structuri de formă rectangulară, vizibile pe planul geomagnetic (Pl. I/1).

Suprafața cercetată (T.XII/2016) a avut o lungime de 25 m și o lățime de 5 m (Pl. I/2), împreună cu casele deschise ulterior, suprafața totală săpată fiind de 173,75 m². Pentru a avea o imagine de ansamblu mai bună asupra acestor posibile structuri, s-a decis prelungirea suprafeței T.XII/2016 cu Caseta 1 (Extension 1, prescurtat T.XII_E.1). Această casetă, orientată est-vest, a avut o lungime de 5 m și o lățime de 3 m. Pe latura nordică a suprafeței T.XII/2016 s-a conturat o parte din complexul arheologic AU. 13. Pentru dezvelirea completă a acestui complex a fost deschisă o a doua casetă, cu lungimea de 3,5 m și lățimea de 2,5 m (Extension 2, prescurtat mai departe T.XII_E2).

Metoda de cercetare

Din punct de vedere al tehnicii de săpătură, metoda de cercetare a fost cea utilizată și în anii precedenți, respectiv, urmărirea planurilor de depuneri antropice. În situațiile în care depunerile de natură antropică au fost mai groase, cercetarea s-a făcut și în planuri artificiale de câte 10 cm. Fiecare plan de cercetare,

subîmpărțit în carouri de câte 2 m x 2 m, a fost descris din punct de vedere al culorii și texturii, fotogrametria generală a suprafeței fiind realizată înainte conturării complexelor.

Complexele arheologice au fost documentate atât la conturare cât și la finalizarea cercetării acestora. Golirea gropilor s-a făcut în etape succesive, păstrându-se un profil intern care să documenteze dinamica umplerii complexului. Atât profilele interne ale complexelor cât și planurile cu artefacte din umplutură, au fost documentate grafic, foto și cu stația totală. În cazul descoperirilor de excepție, documentarea grafică a fost 3D.

Rezultatele cercetării arheologice

După înlăturarea nivelului de arătură recentă, gros de aprox. 0,30 m, a fost dezvelită Planul I de cercetare. Acest plan a reprezentat partea superioară a unui strat de cultură care a avut o culoare negru-cenușiu închis, de consistență lutoasă.

În Planul I au fost sesizate anumite diferențe de textură și culoare ale solului, care corespundea anomaliilor vizibile în planurile geomagnetice. Într-o primă etapă, aceste diferențe au fost interpretate ca fiind, probabil, urma zidurilor din pământ bătut a celor două structuri/locuințe de formă rectangulară de timpul celor descoperite în interiorul Incintei I (campania 2013).

Pentru a verifica această ipoteză, urmele interpretate ca fiind baza unor ziduri de pământ au fost secționate în vederea obținerii unor profile care să evidențieze fie faptul că aceste urme sunt șanțuri de fundație, fie că reprezintă baza unor ziduri de pământ, structura având nivelul de construcție sub Planul I al cercetării. În urma secționării acestor anomalii, cele două profile au indicat absența șanțurilor de fundație care să certifice existența unei structuri de suprafață cu o structură de rezistență solidă. Această observație a fost confirmată și de profilele interne realizate la colțurile rotunjite ale acestor anomalii, loc în care ar fi trebuit să existe gropile de implantare ale stâlpilor care ar fi trebuit să susțină acoperișul.

Totodată, carourile de 2 m x 2 m au fost subîmpărțite în alte patru carouri de 0,5 m x 0,5 m, materiale arheologice descoperite în acestea fiind documentate cu stația totală. Cu această metodă s-a încercat surprinderea zonelor cu densitate mai ridicată a materialului arheologic, pentru a se observa dacă distribuția spațială a acestora a fost influențată, în vreun fel, de structurile observate în planul geomagnetic. Rezultatele preliminare obținute cu această metodă au indicat o densitate mai scăzută a materialului arheologic în interiorul structurilor de suprafață în comparație cu zonele din afara acestora.

Absența urmelor care să certifice prezența unei structuri de rezistență nu a exclus posibilitatea ca anomaliile atribuite celor două structuri observate în planul geomagnetic să aparțină unor locuințe care au avut pereții din pământ bătut, fără șanț de fundație. Astfel de construcții au existat până la jumătatea sec. XX, fiind și subiectul unor documentări etnografice. Existența unor case fără structură de rezistență din lemn, cu pereți de pământ bătut ridicați direct pe nivelul de călcare, au existat și la Cornești. Astfel, în paralel cu săpătura arheologică, a fost efectuat și un studiu etno-arheologic, în cadrul căruia, informațiile culese de la bătrânii care au participat la astfel de lucrări au fost confruntate cu cercetarea uneia dintre casele construite la sfârșitul sec. XIX și care au fost locuite până la începutul sec. XXI.

Pe lângă cele două structuri, în planul geomagnetic au fost observate și alte complexe arheologice. Complexul A.U. 001 a reprezentat o groapă de provizii, refolosită după dezafectare, pe post de groapă menajeră (Pl. I/3). Groapa AU. 001 a avut o formă ovoidală în plan și tronconică în profil. Complexul a avut diametrul de 1 m x 0,85 m. Adâncimea maximă a gropii a fost de 0,70 m de la nivelul de conturare (în Planul I). Inventarul acestei gropi a fost compus din fragmente ceramice caracteristice culturii Cruceni-Belegiș, precum și din fragmente osteologice de proveniență animală și fragmente masive de chirpici. Aproape de fundul gropii a fost observată concentrație de materiale arheologice compusă în mare parte din fragmente de lipitură lut, prost arse. Între aceste fragmente de lut a fost descoperită și un rest dintr-o podoabă de bronz.

Complexul A.U. 13 a fost conturat inițial ca o groapă de formă circulară, surprinsă doar parțial în suprafața cercetată arheologic (Pl. I/4). Datorită faptului că acest complex se continua dincolo de limita nordică a suprafeței cercetate, s-a decis deschiderea casetei T.XII_E2. Complexul arheologic AU. 13 a avut lungimea de 2,70 m și lățimea de 1,15 m. În urma secționării sale, s-a constatat faptul că acest complex era

suprapus de către stratul de cultură care a format Planul I de cercetare, conturul inițial al complexului fiind sugerat de tasarea acestui strat în umplutura gropii. În Planul II de cercetare, groapa AU. 13 s-a dovedit a avea o formă rectangulară cu colțurile rotunjite, cu orientarea est-vest. Groapa a avut un fund plat cu pereții rotunjiți la bază, adâncimea complexului fiind la 1,40 m de la nivelul actual de călcare.

Profilul inițial al secțiunii a fost păstrat ca martor stratigrafic pe o lățime de 0,50 m. Complexul A.U. 13 a fost golit, în partea sa aflată în T.XII până la adâncimea de 0,70 m de al nivelul de conturare, moment în care a fost sesizat un brâu format din pământ ars și bucăți mărunte de chirpici care urmărea marginile complexului. În interiorul spațiului delimitat de acest brâu, a fost descoperită o amenajare din scânduri arse, dispuse pe direcția N-S. Pentru a avea o imagine de ansamblu mai bună asupra podinii de lemn ars descoperite în AU.13, a fost golită și cealaltă jumătate a complexului, aflată în Caseta 2 (T.XII_E2). Marginile podinii de lemn suprapuse de brăul de pământ ars cu fragmente de chirpici pe podina de scânduri sugerează faptul că în urma incendierii podinii, pereții gropii au clivat și au căzut peste marginile amenajării din lemn. Pentru documentarea foto a profilului nordic a suprafeței T.XII/2016, jumătatea complexului aflată în suprafața T.XII a fost golită până la nivelul podinii de lemn. Umplutura gropii a fost compusă din mai multe lentile de pământ având caracteristici similare. Dispunerea orizontală a lentilelor, fără tasări, sugerează o umplere relativ înceată în timp a gropii.

După expunerea și documentarea podinii de lemn ars, din fiecare scândură identificată au fost prelevate probe, atât pentru analize radiocarbon, cât și pentru analizele dendrocronologice. După această etapă, s-a continuat golirea complexului, pe aliniamentul vechiului profil al secțiunii T.XII, păstrându-se un profil care a documentat, în continuare, succesiunea stratigrafică a umpluturii complexului AU.13, până la nivelul sterilului arheologic în care a fost săpată groapa. În profilul obținut prin secționarea pe axul lung al gropii, în umplutura lutoasă, de culoare galbenă, de sub nivelul podinii au fost observate urmele a două intruziuni care se delimitează în mod clar de restul umpluturii. Aceste două intruziuni pornesc imediat de sub podina de lemn dar nu se conturează pe fundul gropii, fapt care ar putea pleda pentru interpretarea acestora ca fiind urma unor butuci masivi care au avut rolul de a sprijini podina de lemn.

Inventarul arheologic descoperit în umplutura gropii a constatat din fragmente ceramice caracteristice Bronzului Târziu (de tip Cruceni-Belegiș) și din fragmente de oase de animale. Sub nivelul marcat de podina de lemn arsă, umplutura lutoasă, de culoare galbenă, a avut o grosime 0,20 m. În acest sol, pe laturile de est și de vest ale complexului au fost descoperite două concentrații de vase întregibile (amfore globulare, căni, castroane, vas-borcan), cu decor tipic fazei I a culturii Cruceni-Belegiș. Este greu de precizat dacă aceste vase au fost depuse în mod intenționat pe fundul gropii, în cadrul unui ritual de sacralizare sau reprezintă doar o primă etapă de utilizare a gropii, cea de-a doua etapă fiind marcată de amenajarea podinii. Podina carbonizată marchează sfârșitul utilizării gropii.

Funcționalitatea acestui complex arheologic este greu de precizat. Dimensiunile relativ mici ale gropii AU. 13 nu pledează pentru interpretarea acesteia ca pe o locuință de tip bordei însă, amenajarea podinii cu scânduri din lemn indică, în mod clar, o utilitate cotidiană (pivniță?) care justifică amenajarea unei suprafețe stabile.

În ceea ce privește T.XII_E2, tehnica de săpare aplicată în cazul acestei extensii a fost similară cu cea din suprafața principală. După îndepărtarea stratului de arătură, în Planul I a fost sesizată o concentrație de fragmente ceramice caracteristice fazei a II-a a culturii Cruceni-Belegiș. Această concentrație a sugerat existența unui alt complex arheologic, ipoteză confirmată după înlăturarea completă a nivelului bulversat de lucrările agricole moderne care a permis conturarea clară a complexului A.U. 91.

Complexul A.U. 91 a avut o formă ovoidală în plan, diametrul gropii fiind de 1,50 m x 1 m, adâncimea maximă a fundului ușor alveolat fiind situat la 0,50 m față de nivelul de conturare (Planul I), respectiv, 0,90 m de la nivelul actual de călcare (Pl. I/4). Între complexe A.U. 13 și A.U. 91 a fost păstrat un martor stratigrafic pentru stabilirea relației cronologice între cele două. Astfel, s-a constatat faptul că A.U. 91 este ulterior complexului A.U. 13, fapt sesizabil și din analiza primară a materialului arheologic descoperit în umplutura gropii AU.91. Fragmentele ceramice descoperite în acest complex sunt de culoare galben-roșiatic, decorat cu caneluri. Acest decor este caracteristic fazei a II-a a culturii Cruceni-Belegiș.

Pe lângă acesta, în colțul estic al extensiei a mai fost sesizat un rest de complex (A.U. 115) ce ulterior s-

a dovedit a fii mai timpuriu decât A.U. 13 și A.U. 91, fiind tăiat de acestea. Forma inițială a complexului A.U. 115 nu mai poate fi precizată, cea mai mare parte a acestuia fiind distrusă de intervențiile ulterioare. Umplutura gropii a fost similară celei întâlnite în A.U. 91, fără pigmenți de chirpici.

Planul II de cercetare a avut o culoare maronie și o consistență mai lutoasă decât stratul de cultură de deasupra (Planul I).

Ultimul nivel de săpare, Planul III, a reprezentat partea superioară a solului steril din punct de vedere arheologic. Acesta avea o culoare brun-roșiatică și o consistență lutoasă, fiind lipsit de material arheologic.

Analiza primară a stratigrafiei și a materialului arheologic indică faptul că această zonă a fost locuită de către purtătorii culturii Cruceni-Belegiș în mai multe etape cronologice. Descoperirile din acest an, confirmă existența în interiorul incintelor fortificate, a unor structuri de suprafață, greu sesizabile arheologic, care erau însoțite și de complexe îngropate, cele din urmă având cel mai probabil rolul de anexe.

Note

- 21. Radu 1972a, 271-283; Radu 1972b, 35-39; Soroceanu-Radu 1975, 33-40; Medeleț 1993, 122-139 (cu bibliografia mai veche); Szentmiklosi et alii 2011, 819-838.
- 22. Szentmiklosi 2015.

Informații suplimentare online

[Raportul 5711 din cronică.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://mapserver.cimec.ro)
